

Introductie

Als de speelman Folkert Crepel en zijn metgezel Geert eind december 1298 in Loenen arriveren zijn ze precies op tijd om een waaghals van een jongen uit een wak in de Vecht te redden. Ze komen ook net op het juiste moment voor de jaarlijkse kolfwedstrijd. En als Geert dat dan zo graag wil mag hij best tegen de kolfbal slaan die het hoofd van Gerard van Velzen voorstelt - de moordenaar van Floris V.

Maar wat zoeken Folkert en Geert eigenlijk in het dorp aan de Vecht: zijn ze wel wat ze lijken? En wat is er toch met de jonge meisjes aan de hand – als ze niet verdwijnen verdrinken ze, of worden ze aangerand. Wanneer Folkert dan ook nog eens spoken ziet en Velzens hoofd zoek raakt, is het raadsel compleet.

---

1 - Het wak in het ijs

Het had vannacht gevroren en vanmiddag maar weinig gedooid. De Vecht zou er nog wel hetzelfde bijliggen als gisteren: betrouwbaar ijs langs de oevers en in het midden in elk geval dicht. Sibold Bloc keek op naar de hemel. Lichtgrijs, met hier en daar een veelbelovend lapje winterblauw.

Morgen was het Allerkinderen. En kolfdag. Eigenlijk had de kolfwedkamp gisteren moeten plaatsvinden, maar toen had het gesneeuwd. Die sneeuw had er vanmorgen nog gelegen, zodat ze ook vandaag niet hadden kunnen spelen. Maar omdat het inmiddels licht dooide was de prut op de paden grotendeels weg, terwijl de ondergrond nog tamelijk hard was. Als er geen nieuwe sneeuwbuien kwamen konden ze morgen spelen.

Hij niet, natuurlijk; hij was te jong. Elf, bijna een man, maar niet helemaal. 'Jij zult nog even moeten wachten,' had zijn oudere broer Eimert tegen hem gezegd.

Eimert zou de kolfwedstrijd winnen. Hij kon meesterlijk goed mikken en keihard slaan. In één klap tot bij Kronenburg, in zeven klappen het dorp rond. Sibold grijsde. Daar zou Volkwin de veerman niet tegenop kunnen, Gerrit Stempel niet, Aart Naber niet en de jonker al helemaal niet.

Bij het kruispunt ter hoogte van de kerk bleef hij even staan. Hij kon naar het veerhuis lopen om daar het ijs op te gaan, maar als Maarten van Volkwin hem zag kwam die vast naar buiten, en dat kwam nu slecht gelegen. Voorlopig ging het niemand iets aan wat hij op de Vecht te zoeken had. Hij zou ze allemaal verrassen. Morgen met Allerkinderen was hij de baas. En als het ijs droeg... dan zou zijn bevel luiden, de kolfwedkamp op de Vecht te houden.

Niet naar het veerhuis dus maar richting Kronenburg, dan linksaf naar de rivier en via de oeverwal het ijs op. Snel zette de jongen zich in beweging.

Het was zo laat in de middag dat het al schemerde, en hij voelde dat het ook weer kouder was geworden. Zijn adem dampte voor hem uit.

Rond de bocht in de weg dook een gestalte op, een vrouw, de zoom van haar rokken zwaar van de modder. Sibold herkende haar meteen aan haar manier van lopen, licht voorovergebogen, alsof ze iets zocht - en dat was ook vaak zo. Het was Walburga de kruidenvrouw. Alleen tuurde ze nu niet speurend naar de grond maar om zich heen, en toen ze dichterbij kwam zag hij dat haar gezicht angstig stond.

'Heb jij Marije gezien?' riep ze, nog vóór hij haar had kunnen groeten - als hij dat had gewild.

Marije was haar dochter, vijftien jaar, maar met het verstand van een kind van vijf. Of eerder drie. En een vader had ze ook al niet. 'Nee,' mompelde Sibold.

'Echt niet?' vroeg Walburga. 'Denk eens goed na.'

'Echt niet.' Hij bleef doorlopen, vagelijk bevreesd dat ze hem bij een arm zou grijpen en hem op die rare manier van haar zou aanstaren. Maar ze deed het niet. Hij spuwde naast zich in de sneeuwrand en versnelde zijn pas.

Voorbij Walburga's huisje moest hij afslaan naar de rivier, wilde hij niet te dicht bij de ruïne komen. Daar huisde Tol, de knecht van de grafelijke rentmeester die er nooit was. Sibolds moeder, Brecht, had haar zoon vaak gewaarschuwd voor zwerversvolk en gebrandmerkte boeven die uit de stad waren verbannen, maar in zijn hart vond de jongen Tol gevaarlijker. Je wist zelden of hij uit of thuis was. En hij had een kruisboog, die hij nog gebruikte ook.

Na het vallen van de avond werden de puinhopen van het kasteel een nog griezeliger oord. In de Twaalf Dagen tussen Kerstmis en Driekoningen waarden de rusteloze doden door het donker, met onzichtbare koorden aan de plaats van hun dood verbonden. En Kronenburg had ruimschoots genoeg moord en doodslag gezien.

Doorlopen, vermaande Sibold zichzelf met een onbehaaglijk gevoel. Hij glibberde een bevroren sloot over, glipte tussen twee bomen door naar het paadje van de slotruïne naar de kerk, stak dat over, klauterde de oeverwal op en werkte zich door het kreupelhout omlaag.

Vóór hem lag de bevroren Vecht. Op het ijs, dat sinds de sneeuwval van gisteren niet zwart meer was, stond weinig water. Maar het zag er klef uit. Naast hem vloog een winterkoninkje op en schoot langs de rand van zijn blikveld naar het zuiden.

Sibold sperde zijn ogen wijdopen. Midden in de rivier, ter hoogte van het vroegere binnenplein van Kronenburg, zat een wak. Daarnaast stond een gestalte met een donkere mantel, de kap over het hoofd getrokken.

Het ijs midden op de Vecht was zwak. Dat kwam doordat de rivier daar dieper en de stroming sterker was, maar ook doordat er kort voor Kerst een kogge op de noordoostenwind door de eerste dunne ijslaag richting Utrecht was gevaren. Gestuurd, zoals zijn vader meende.

De hoeve van Splinter Bloc, met twaalf morgen land, stond in Loenen Kronenburgsgerecht, een stukje Holland midden in het Sticht. Bloc zelf was dan ook Hollandsgezind, net als sommige Stichtse heren ten westen van de Vecht, en volgens hem was die kogge door de bisschop van Utrecht de rivier over gezonden om de beide oevers nog wat langer gescheiden te houden.

Het fijne wist Sibold er niet van, wel had hij van zijn vader begrepen dat bisschop Willem Berthout het al tijden met zijn eigen stad Utrecht aan de stok had. De bisschop had de Utrechtse handel ernstig benadeeld door kooplieden die op weg van en naar de stad zijn tol bij Vreeland passeerden, uit te plunderen en soms zelfs in de kerker te smijten. De Utrechters hadden hun bisschop bij de paus aangeklaagd en met aanhang en al de stad uitgejaagd. Volgens Sibolds vader wilde de bisschop nu de Hollandsgezinde heren langs de westoever belettende opstandige stedelingen steun te bieden door hun het oversteken van de rivier te bemoeilijken. Dat wapenknechten uit Vreeland sinds kort de oostoever van de Vecht onveilig maakten - terwijl krijgshandelingen tijdens de Twaalf Dagen verboden waren - moest dezelfde reden hebben.

De mantel van de gestalte bij het wak bewoog in de wind. Sibold kende niemand met zo'n mantel, kwam die man uit Vreeland? Maar als het ijs inderdaad zo zwak was, hoe kon hij daar dan gewoon staan? En waarom stond hij er? Vast niet om te vissen: hij had geen vistuig bij zich. En als hij water wilde, had hij dat beter uit een eendenwak langs de oever kunnen halen; onder de boom rechts van Sibold zat er een, met wat ronddobberende vogels erin.

Wat deed hij daar dan wel? Sibold werd nieuwsgierig.

Natuurlijk ging er in zijn hoofd een stem op die zei dat hij weg moest gaan, dat dit inderdaad best een krijgsman van kastelein Theobald van Vreeland kon zijn, of een verbannen misdadiger, of iets nog ergers. Een stem die hem eraan herinnerde dat vreemd en onbekend gelijkstond met gevaarlijk en dus gemeden moest worden. Een stem tenslotte die hem waarschuwde voor het ijs zelf.

Dat laatste gaf de doorslag. Sibold Bloc van Loenen Kronenburgsgerecht stapte de bevroren rivier op. Met ferme tred, zei hij tegen zichzelf, maar dat viel tegen, want het kwam meer op schuifelen neer. Behoedzaam liep hij naar het wak. Het ijs kreunde, maar daar bleef het bij. Het hield! Toen, op drie passen van het gat, hoorde hij een hol, knappend geluid. Abrupt bleef hij staan en wachtte af. Nee. Geen verse barst of scheur te zien.

De vreemdeling keek niet op of om. Zijn gezicht ging schuil onder de wijde kap, maar zo te zien staarde hij nog steeds naar het wak, waarin zwarte en witte plekken elkaar afwisselden. Het was net een gevallen, bemodderde ster - tot er een windvlaag overheen streek en de golvende strepen in het water ineens aan het blazen op het wapenschild van een of andere edelman deden denken. Plotseling ging de man op zijn hurken

zitten, alsof hij beneden het rivieroppervlak iets zag wat Sibold door de spiegeling van het water ontging.

Toen dook er vanonder de mantel een wenkende hand op. Moest hij komen kijken? Was het veilig? Huiverend deed Sibold een stapje naar de rand van het wak en bleef nogmaals staan. Geen scheuren. Opnieuw die hand, blauw-wit als van de kou, wenkend en onweerstaanbaar. Hij nam nog een stap en keek in het gat.

Hij meende net een glimp van iets wits op te vangen toen het ijs onder hem versplinterde, abrupt, zonder enige waarschuwing. Met een kreet zakte hij weg en in een oogwenk verkeerde koude lucht in ijzig water. Even benam de vlijmscherpe pijn in vlees en botten hem de adem: het leek of een ijzeren vuist hem fijnkneep. Hij ging kopje onder maar kwam meteen weer boven, schreeuwend om hulp. Zijn hand vond ijs; het brak af. Hij voelde een rand van het wak tegen zijn dij en toen tegen zijn heup drukken. Hoe zwak de stroming hier ook was, hij werd onder het ijsdek gezogen. Zwemmen was onmogelijk, al kon hij dat best.

De man met de kap! Waarom deed hij niets? Sibold wrong zijn nek in een bocht, zoekend naar de donkere gestalte.

Daar zat hij, nog steeds gehurkt. De blauwe hand was weg. Maar boven de mantel, donker als het water en de dood, zweefde een bleek gezicht. Een gezicht met een holle grijns en wijde, diepe oogkassen, en daarin een paar ogen...

Sibold krijste van louter angst zijn longen leeg. Toen zakte hij voor de tweede keer onder water en gleed onder het ijs. Zijn maaiende hand kreeg de rand van het wak weer beet. Deze keer brak het ijs niet af. Hij klampte zich er uit alle macht aan vast. Maar het was schrijnend koud, en het gevoel verdween uit zijn hand, zoals het ook al uit zijn benen was getrokken. Nog even en hij zou moeten loslaten. Zijn hoofd kwam boven, pal naast de rand van het wak.

Voor het laatst, dacht hij. Ik verdrink. Lieve God - Ave Maria - help me! - en hij verloor zijn greep.

Ze gooiden de natte kleren in een hoop op de vloer en wreven de jongen met doeken af tot zijn vel vuurrood zag. Maar zijn gezicht bleef zelfs in het rossige schijnsel van het vuur nog bleek, hij klappertandde aan één stuk door en zijn ogen keken glazig.

Uilskuiken! dacht koster Laurens van de Sint Ludgerkerk wrevelig. Dat joch van Bloc moest geweten hebben hoe dun het ijs midden op de Vecht was. Waarom dan de hemel verzoeken? Alsof God en zijn heiligen niets beters aan hun hoofd hadden dan zulke godvergeten dwazen handreikingen te doen. Hoe genadig de hemel precies was geweest stond trouwens nog te bezien. Het mocht een tweede wonder heten als Sibold niet doodziek werd van die onderdompeling en alsnog aan koorts bezweek. De koster boog zich over de onnozele waaghals heen en trachtte diens

starre blik te vangen. 'Waarom ben je zo ver het ijs op gegaan?' vroeg hij streng.

Pater Huyg, bezig de jongen in te stoppen, richtte zich op. 'Laurens, dat is zinloos. Hij is, eh, te ver heen. Laten we liever aan, eh, onze vrienden hier vragen wat er precies is gebeurd.'

'Onze vrienden' waren de beide vreemdelingen, maar hun aanblik stemde Laurens nu juist niet vriendelijk. Afgezien van de vochtplekken die ze allebei op hun kleren hadden zag de oudste er ook verder verformfaaid en smoezelig uit. Hij had een baard van twee dagen, zijn mantel had betere tijden gekend en hij hinkte als de Boze in eigen persoon. De jongste was beter gekleed en nog zo jong dat je het dons op zijn kin alleen zag als er licht op viel. Maar hij had een volwassen zwaard en een hooghartige oogopslag die zijne hoogwaardigheid bisschop Willem Berthout niet zou misstaan. Nu rustte die blik op zijn reisgezel. Deze schraapte zijn keel. 'We stonden aan de Vecht, bij de bouwval van Kronenburg...'

'Wat deden jullie daar?' onderbrak de koster hem op scherpe toon. De slotruïne was geen plaats waar fatsoenlijk volk zich ophield.

'We wilden oversteken,' zei de jongste van de twee. 'Naar Mijnden - of wat daarvan over is.'

Waar heb ik die tongval eerder gehoord? vroeg de koster zich voor de tweede maal af. Maar hij kon hem niet thuisbrengen, en die van die andere kerel bood helemaal geen aanknopingspunt. Laurens liet zijn ongenoegen de vrije loop, al had hij nog zo weinig met de heer van Mijnden op. 'Het huis van heer Amelis is geen bouwval. En het ligt niet tegenover Kronenburg maar verder naar het zuiden, bij de uitloop van de Drecht.'

'Ja, het is nog bewoonbaar, wat van Kronenburg nauwelijks gezegd kan worden,' zei de jongeman. 'Maar zonder muren is het de naam kasteel niet waard, dunkt mij. We hadden trouwens al geprobeerd om over te steken, maar waar de Drecht in de Vecht stroomt was het ijs onbetrouwbaar, dus zijn we doorgereden.' Hij keek naar Sibolds bleke smoel. 'We hoopten dat het hier beter zou zijn. Een vergissing, blijkt nu.'

Het klopte wat hij zei, zowel wat het kasteel als wat het ijs betrof. Evenals een aantal anderen had Amelis van Mijnden na de moord op graaf Floris van Holland moeten boeten voor zijn verwantschap met Gijsbrecht van Amstel. Amelis was er met het slechten van zijn kasteelmuren nog goed van afgekomen; minder gelukkigen waren gevlucht en leefden nu in ballingschap in den vreemde; nog anderen waren terechtgesteld, al dan niet op gruwelijke wijze.

En zo hoorde het ook. De koster was op de hand van de jonge graaf Jan, of in elk geval de moordenaars van diens vader vijandig gezind. Hij bezag de twee vreemdelingen met vers wantrouwen. Wat hadden ze bij een verwant van die vuige verrader Amstel te zoeken? 'Zo? Waarom willen jullie naar Mijnden?' vroeg hij. 'Wie zijn jullie eigenlijk, en waar komen jullie vandaan?'

De oudste van de twee trok een wenkbrauw op. 'Wilt u niet weten hoe we de jongen uit het wak hebben gehaald?'

'Zeker!' zei de pater. Hij was bij het bed neergeknield en had Sibold, die hijgend ademhaalde, een hand op het voorhoofd gelegd. Nu keek hij Laurens bijna smekend aan. 'Deze, eh, goede lieden hebben Bloes zoon van de verdrinkingsdood gered.' Hij knipperde met zijn ogen. 'Dus, eh, alleen al daarom is het ongepast om ze uit te horen. Ze zullen ons te zijner tijd, eh, ongetwijfeld meer vertellen.'

Na enige aarzeling deed Laurens er het zwijgen toe. De twee vreemden wisselden een blik - om een onderlinge afspraak te bevestigen? Daarop hernam de oudste: 'Zoals ik al zei stonden we bij de Vechoever, aan de noordkant van Kronenburg. onze paarden hadden we vastgebonden bij de gracht. We tuurden richting Mijnden. Toen hoorden we voetstappen op het ijs. Links van ons groeide een treurwilg waarvan de overhangende takken ons het zicht enigszins benamen, maar we kregen de indruk dat er twee mensen op het ijs stonden. Ik dacht althans dat het er twee waren.' Hij keek even opzij.

'Ik heb er maar één gezien,' verklaarde zijn metgezel op een toon die suggereerde dat de ander wel vaker iets verzon.

'Hoe dan ook, wij gingen het ijs op. Midden op de Vecht bevond zich in elk geval één persoon, en even hoopten we dat we konden oversteken, zo niet te paard, dan toch te voet. Maar we waren nog niet om die wilg heen of we hoorden het ijs scheuren, en meteen daarna hulpgeroep.'

'Gekrijs, zul je bedoelen,' nam de jongeman met het zwaard het verhaal over. 'Ik haastte me erheen. Maar ik had geen zin in een koud bad, dus ben ik op ongeveer tien passen van het wak op mijn buik gaan liggen en verder naar voren geschoven. Ik kreeg nog net op tijd een paar vingers beet. En nadat Folkert mij bij mijn enkels had gegrepen konden we, hoe was het ook alweer, de zoon van Broc? eruit vissen.'

'Bloc,' verbeterde de koster hem.

'O? Hij kon anders slecht drijven,' zei de jongeman droogjes.

'Leuk hoor, Geert,' zei degene die Folkert heette. 'We weten niet eens of hij het overleeft.' Hij richtte zich tot de pater. 'Moet zijn vader niet gewaarschuwd worden?'

Huyg, die nog naast Sibold knielde, schrok op uit zijn gebed. Als het een gebed was, en zijn gedachten niet elders waren geweest, zoals wel vaker. 'Eh, jawel,' prevelde hij afwezig en stond op. 'Maar, eh, die andere - gestalte?'

Terwijl Laurens zich geërgerd afvroeg waarom Huyg dat nu per se wilde weten riep de jongeman die Geert werd genoemd: 'Die was er niet!'

'Dat zeg jij,' wierp Folkert tegen. 'Ik zag wel een ander.'

'Allemaal verbeelding,' zei Geert beslist. Toen Folkert zwijgend zijn schouders ophaalde vervolgde hij tegen niemand in het bijzonder: 'Hij is speelman en verhalenverteller.'

Juist! dacht de koster. Ik wist wel dat ze niet deugden! 'Zal ik Bloc dan maar gaan halen?' vroeg hij aan de pater. Het was weliswaar laat en koud, maar hij deinsde zelden terug voor een goed werk.

'Ja, ga maar,' zei Huyg hoofdschuddend. 'Maar het is me nog steeds een raadsel waarom Sibold zich zo'n eind de Vecht op heeft gewaagd. Hij is toch geen klein kind meer?'

'Waaghalzerij. Overmoed. De jeugd van tegenwoordig...' Laurens schreed naar de deur van de pastorie. '*O tempora, o mora!* zoals de Romeinen al zeiden.' O tijden, o zeden!

'Mores,' zei Folkert met een schijnheilig lachje. 'Enkelvoud mos. Maar de Romeinen zeiden ook: *Sunt pueri pueri, pueri puerilia tractant.* Of, simpel gezegd: kinderen spelen nu eenmaal.'

Geert schoot in de lach en zelfs pater Huyg bracht een snurkend geluid voort.

De koster verschoot van kleur. Hij bleef staan, stak zijn wijsvinger op en riep: 'Onbetrouwbaar ijs is geen kinderspel!'

Weinig overtuigend, realiseerde hij zich toen hij de deur achter zich dichtgesmeten had. Maar als je ook op die manier overvallen werd! Die twee waren toch al verdacht, en als de een dan nog Latijn sprak ook - en bovendien correct Latijn, helaas - was hij geen gewone spelman. Dit waren kwade tijden, het soort tijden waarin zelfs 's mensen eigen huisgenoten zijn vijanden konden worden. Laat staan dat die Geert en Folkert te vertrouwen waren. Hun verhaal deugde ook al voor geen duit: hadden ze elkaar niet op een belangrijk punt tegengesproken? Nee, ze waren gevaarlijk en ze konden beter snel verdwijnen.

Het was behoorlijk koud buiten; de zon was al onder en de wereld nog grauwer en ongestruiver dan anders. Geen blijvend thuis. De koster huiverde. Toen hij de hoek van de kerktoren omsloeg zag hij iemand die hij daar niet had verwacht op de kerk deur afdrubbelen. Ook dat nog. Walburga de kruidenvrouw, de ergste heidin van het kerspel. Dat wijf was hem al sinds zijn komst naar Loenen, nu ruim vier jaar geleden, een doorn in het oog.

'Wat doe jij hier zo ineens?' vroeg Laurens nijdig aan Walburga. Bij de mis zag je dat wijf bijna nooit.

Ze hief een half angstig, half dreigend gezicht naar hem op, alsof ze niet wist wat ze aan hem had, maar ogenblikkelijk zou toeslaan zodra hij enige zwakheid liet blijken. 'Ik zoek Marije. Ik vroeg me af of ze misschien in de kerk was.' Ze streek een haarsliert weg die onder haar hoofddoek uitgezakt was en stak haar hand naar de klink uit.

'Jouw dochter? Dat zwakzinnige hoerenkind? Laat me niet lachen!'

'Marije is heel vroom,' zei Walburga verdedigend, maar Laurens zag de boosaardigheid achterin haar ogen gloeien. 'Ze gaat vaker naar de kerk dan wie ook in deze buurschap.'

Hij trok zijn mantel wat dichter om zich heen. 'Het mocht wat! Ze kan geen Paternoster van een Ave onderscheiden! En ik vraag me af of je dat zelf wel kunt,' voegde hij eraan toe.

Walburga opende de deur, toen keek ze hem weer aan. Haar ogen stonden nog steeds angstig, maar ineens drong het met een steek van ergernis en schaamte tot Laurens door dat haar vrees niet hem gold. 'En toch ga ik naar binnen,' zei ze. 'Misschien is ze hier niet, maar het zal een moeder toch zeker wel toegestaan zijn, in Gods huis voor haar kind te bidden?'

'Doe dat gerust,' zei Laurens op snijdende toon, diep beledigd als hij was. 'En zeg er vooral een gebed voor de doden bij op. Weet je dat er een wak in de Vecht zit?' Voordat hij doorliep naar de hoeve van Bloc zag hij haar nog net verstijven.